

Голас Радзімы

№ 31 (1757)
5 жніўня 1982 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЯЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

КОЖНАМУ ЧЛЕНУ
СЯМ'І — АСОБНЫ
ПАКОЙ

«Да новага
стандарту»
стар. 2—3

ПАУТАРАЕМ
АНКЕТУ,
ЗВЕРНУТУЮ ДА
ЗЕМЛЯКОУ

«Што вы ведаеце
пра СССР!»
стар. 5

ТРЫ ЗБОРНІКІ
МАЛАДОЙ
ПАЭТЭСЫ

«Жыцця няспынны
калаўрот»
стар. 7

Сардэчна і гасцінна сустрэлі мінчане ўдзельнікаў «Маршу міру-82», прадстаўнікоў розных краін, якія ў адзіным строі прайшлі па дарогах Еўропы, каб прадэманстраваць усяму свету гарачае жаданне мільёнаў людзей добрае волі назаўсёды ліквідаваць пагрозу ядзернай вайны. НА ЗДЫМКУ: удзельнікі маршу прайшлі ў Мінск. [Рэпартаж аб «Маршы міру-82» чытайце на 4 стар.]

падзеі • людзі • факты

НА СЕСІІ ААН

ЗА СПРАВЯДЛІВАЕ
ВЫРАШЭННЕ
БЛІЗКАЎСХОДНЯЙ
ПРАБЛЕМЫ

Выступаючы на праходзячай у Жэневе сесіі Эканамічнага і сацыяльнага савета ААН (ЭКАСАС), кіраўнік дэлегацыі Беларускай ССР, намеснік міністра замежных спраў БССР Л. Максімаў адзначыў, што становішча, якое складалася на Блізкім Усходзе, выклікае сур'ёзную заклапочанасць. Вырашэнне палесцінскай праблемы, гэта значыць ліквідацыя становішча, пры якім палесцінскі народ гвалтоўна пазбаўлен сваёй радзімы, сказаў ён, павінна быць часткай усеабаднага палітычнага ўрэгулявання ў гэтым рэгіёне. Яно павінна быць ажыццёўлена пры непасрэдным удзеле ўсіх зацікаўленых бакоў, уключаючы палесцінскі народ у асобе яго прадстаўніка — АВП, на аснове поўнага вываду ізраільскіх войск з усіх акупіраваных у 1967 годзе арабскіх тэрыторый, у тым ліку з усходняй часткі Іерусаліма, ажыццёўлення неад'емных нацыянальных правоў арабскага народа Палесціны, яго права на самавызначэнне і стварэнне сваёй уласнай дзяржавы, забеспячэнне незалежнага існавання і развіцця ўсіх дзяржаў гэтага рэгіёна.

Цвёрда выступаючы за незалежнасць, суверэнітэт і тэрытарыяльную цэласнасць Лівана, сказаў у заключэнне дэлегат БССР, мы будзем і надалей на баку справядлівай справы арабскіх народаў, супраць агрэсіі Ізраіля і імперыялістычных сіл, якія стаць за ім.

НА СУСВЕТНАЙ КАНФЕРЭНЦЫІ ЮНЕСКА

НАДЗЕЯ НА РОЎНАСЦЬ
І ПРАЦВІТАННЕ

У Мехіка працягвае работу другая сусветная канферэнцыя ЮНЕСКА на палітыцы ў галіне культуры. У сваім выступленні на канферэнцыі кіраўнік дэлегацыі БССР, міністр культуры рэспублікі Ю. Міхневіч указаў на вялікае значэнне гэтага форуму, які завяршае серыю рэгіянальных сустрэч, што садзейнічалі больш глыбокаму разуменню праблем культуры і прагрэсу ў паслявоеным правядзенні культурнай палітыкі. Адзіна магчымым шляхам далейшага развіцця сусветнага супольніцтва, указаў Ю. Міхневіч, з'яўляецца мірнае суіснаванне дзяржаў з рознымі грамадскім ладам, што забеспячыла б стабільны мір, які адпавядае спадзяванням і надзеям народаў на роўнасць і працвітанне.

ЮБІЛЕІ

ЖЭНЕВА СЛАВІЦЬ ПЕСНЯРА

Урачысты вечар, прысвечаны 100-годдзю з дня нараджэння класіка беларускай літаратуры Янкі Купалы, адбыўся ў Жэневе. З дакладам аб жыцці і творчасці паэта выступіў пастаянны прадстаўнік БССР пры аддзяленні ААН у Жэневе В. Грэкаў. Ён падкрэсліў, што юбілей Янкі Купалы адзначаецца ў год, калі ўся Савецкая краіна святкуе 60 гадоў утварэння Саюза ССР, і указаў, што ўся творчасць выдатнага беларускага паэта прасякнута любоўю да сваёй Радзімы, пачуццём брацтва да рускага народа і іншых народаў, сапраўдным інтэрнацыяналізмам.

У фая залы разгорнута фотавыстаўка, якая адлюстроўвае жыццёвы шлях Янкі Купалы. Тут жа прадстаўлены творы паэта на беларускай мове і ў перакладах.

У заключэнне вечара быў паказан фільм аб дзясятніках Савецкай Беларусі ў эканамічнай, сацыяльнай і культурнай галінах.

УЗНАГАРОДЫ

ПРЫЗНАННЕ ЗАСЛУГ

За выдатны дасягненні ў развіцці сельскагаспадарчай вытворчасці і ў сувязі з шасцідзясяцігоддзем з дня нараджэння двойчы Герой Сацыялістычнай Працы дэпутат Вярхоўнага Савета СССР старшыня калгаса «Аснежыцкі» Пінскага раёна Брэсцкай вобласці Уладзімір Ралько ўзнагароджан ордэнам Кастрычніцкай Рэвалюцыі.

Трыццаць два гады ўзначальвае Ралько калгас. 32 пасяўныя, а цяпер воль 32-га ўборка. «Многае змянілася на зямлі, — гаворыць Уладзімір Антонавіч, — у 1950 годзе ўсяго 5—7 цэнтнераў зерня даваў тутэйшы гектар. Цяпер тая ж зямля — угноеная, дагледжаная, акультураная — дае 40—45 цэнтнераў».

ПОШУК ВУЧОНЫХ

ЦЭХ НА ШАРНІРАХ

Своеасаблівы «сустаў» для злучэння калон з падмуркам пры будаўніцтве прамысловых будынкаў распрацавалі вучоныя Бе-

ларускага політэхнічнага інстытута разам са спецыялістамі вытворча-мантажнага аб'яднання «Прамбудмантаж» Мінпрамбуда БССР. Пры традыцыйным цвёрдым мацаванні нясуцых канструкцый выдаткоўвалася шмат металу і цэменту. Новая канструкцыя каркаса будынка дае магчымасць значна зменшыць памеры падмуркаў, выкарыстоўваць лёгкія калоны. Эканомія бетону складае 35—50 працэнтаў, сталі — 25—30 працэнтаў. Агульны эканамічны эффект перавышае 100 тысяч рублёў. На думку спецыялістаў, будаўніцтва такім метадам аднапавярховых прамысловых памяшканняў знойдзе шырокае прымяненне ў краіне, бо даць магчымасць знізіць кошт будаўніцтва аб'ектаў вытворчага прызначэння на 15 працэнтаў.

РЭЗЕРВЫ БУЛЬБЫ

Не выйшлі ростам кусты бульбы пасля эксперыменту, які паставілі вучоныя Інстытута эксперыментальнай батанікі АН БССР на доследных плантацыях. Але тое, што бацвіне аказалася нізкім, абярнулася 12—20-працэнтнай прыбаўкай ураджая такіх правараных, і, здавалася б, дасягнуўшых сваёй мяжы сартоў, як «агеньчык», «тэмп» і «беларуская ранняя».

Апрацоўку палёў вучоныя правялі з дапамогай выпускаемага прамысловасцю заменніка росту злакавых культур. Але калі ў жыта і пшаніцы ён толькі не дае выцягвацца сцяблу, робячы яго ўстойлівым да палягання, то на бульбе эфект аказаўся яшчэ больш прыкметным. Сэканомлены на бацвіні «будаўнічы матэрыял» расліна накіравала на ўтварэнне клубняў. Акрамя таго, усходы, апрацаваныя прэпаратом, сталі менш успрымальныя да захворванняў, аблегчылася механізаваная апрацоўка палёў.

СЕЛЬСКІЯ НАВІНЫ

ПАМІЖ ПІНАЙ
І ПРЫПЯЦЮ

У зону інтэнсіўнага развіцця жывёлагадоўлі ператворыцца міжрэчча Прыпяці і Пины. Амаль дзевяцісотгектарны масіў урадлівых зямель тут перададлі працаўнікам саўгаса «ХХVI з'езд КПСС» меліяратары. Асацыяльна-ўвільгатняльная сістэма двухбаковага дзеяння забяспечыць атрыманне высокіх ураджаяў сеяных траў, каранеплодаў і іншых культур. Новая гаспадарка, створаная на заліўных землях Прыпяці, становіцца буйным прадпрыемствам па вытворчасці сенажу, грану і брыкетаў, а таксама цэнтрам гадоўлі племянной жывёлы.

ЖЫВОЕ СЕРАБРО

У пяць разоў павялічыцца к канцу пяцігодкі на Брэсцкім запасы сажалкавай рыбы. Штогадовую вытворчасць яе плануецца дасягнуць да 5,5 тысячы тон. Уступіць у строй на поўную магутнасць буйныя рыбгасы — «Локтышы», «Палессе», «Сялец» і іншыя. Вялікую прыбаўку даць і развядзеныя новых сартоў рыбы. Цікавы эксперымент на вадаёмах-ахаладжальніках Бярозаўскай ДРЭС праводзіць супрацоўнікі Інстытута заалогіі Акадэміі навук БССР. Яны займаюцца акліматызацыяй і развядзеннем прэсэнаводных крыветак. Пры ўдалым завяршэнні гэтага эксперыменту значна палепшыцца кармавая база для рыб, у мясцовых вадаёмах будзе атрыман таксама далікатэсны прадукт.

У калгасах і саўгасах рэспублікі заканчваецца нарыхтоўка кармоў. Добрыя травы выраслі ў Бешанковіцкім раёне. Калгас «Ленінскі шлях» нарыхтаваў амаль 750 тон сена. Механізаваныя званні папаўняюць запасы і іншых відаў фуражу. Напрыклад, сенажу нарыхтавалі ў паўтара раза больш неабходнага. Гэты запас дазволіць надзейна забяспечыць жывёлу кармамі і павялічыць у стойлавы перыяд вытворчасць жывёлагадоўчай прадукцыі на 7—10 працэнтаў.

НА ЗДЫМКУ: прасаванне сена ў калгасе «Ленінскі шлях».

САВЕЦКІ САЮЗ УЖО Ё ГЭТЫМ

ДЗЕСЯЦІГОДДЗІ МОЖА

ВЫРАШЫЦЬ ПРАБЛЕМУ ЖЫЛЛЯ

ДА НОВАГА
СТАНДАРТУ

Каб ліквідаваць недахоп жылля ў краіне і забяспечыць кожную сям'ю асобнай кватэрай, Савецкаму Саюзу запатрабавецца яшчэ як мінімум 8—9 гадоў. Цяпер у краіне 80 працэнтаў гарадскога насельніцтва і амаль усё сельскае маюць жыллёвы стандарт, астатнія пакуль жывуць у не зусім добрых бытавых умовах. 20 мільёнаў новых кватэр і аднасмейных катэджаў, якія будуць пабудаваны ў бягучым дзесяцігоддзі, дазволіць палепшыць жыллёвыя ўмовы

прыкладна 100 мільёнам савецкіх грамадзян. Большасць з іх стануць наваёламі ў новых дамах з палепшанай планіроўкай і аддзелкай кватэр. Іх серыйная вытворчасць ужо пастаўлена на канверс.

Як і раней, большая частка жылля (75 працэнтаў) будзе будавацца за кошт агульнанацыянальных сродкаў і прадстаўляцца наваёламі бясплатна і без абмежавання тэрмінаў карыстання. Кватэры здаюцца жыхарам на вельмі льготных умовах:

ЧАМУ ГАРАДЖАНА ЦЯГНЕ Ё ВЁСКУ?

ВУЛІЦА

ЗАЎТРАШНЯГА ДНЯ

За шклом, нібы жывыя, ірдаюць ягады каліны. Шустрый сінічка ўспыхнула на лішту, цюкнула некалькі разоў дзюбай у бліжэйшую ягадку і незадаволеная закруціла галавой: здаваўся пачастунак, ды не дастанеш.

— Ах ты, пакутніца мая, — убачыўшы птушку, ускочыў з крэсла Дзмітрый. — Я на мінутку, толькі проса ў кармушку падсыплю...

Як у Ляўчук, галоўны інжынер калгаса «Зара», зямляк і даўні сябар Дзмітрыя, з пяшчотай глядзіць услед яму і гаворыць: «З дзяцінства мяне здзіўляла ў Дзімку гэтая бязмежная любасць да ўсяго жывога. Бывала, вераб'я хто падстрэліць з рагаткі, дык ён будзе потым выходжаць бедлага тыднямі, пакуль зноў на крыло не паставіць».

У пакоі, дзе мы сядзім і гутарым, пакуль няма галоўнага мэбля, і ад гэтага ён здаецца яшчэ больш прасторным, хоць і тры іншыя пакоі новага дома сям'і Бойка такія ж светлыя і вялікія. Гадзіну назад Дзмітрый паказаў нам кухню з газавай плітой, ванную.

А вось і ён вяртаецца з двара. Кінуў на акно, уздыхнуў: «Цяжкавата птушкам без прыпасаў. Але мы іх не крыўдзім».

Сям'я ў Дзмітрыя Бойкі невялікая: ён, механізатар, жонка Вера загадвае калгасным дзіцячым садкам, ды дзве дачкі — Таня і Света школьніцы. Маглі б, вядома, і без гаспадаркі абыйсціся, без сада-агарода. Толькі што гэта за сельскі дом, лічыць Дзмітрый, у якім сырадоём не пахне, а за салёным гурком у магазін бегчы трэба?

Размова наша зноў вяртаецца да горада, дзе Дзмітрый працаваў на мэблевай фабрыцы, асвой прадфасію прасяўшчыка і зарабляў вельмі добра. Жылі яны ў доме бацькоў, так што асаблівых клопатаў з жыллем не мелі. І ўсё-такі прыехалі сюды, у Хідры. Чаму? Дзмітрый надоўга задумваецца, а потым гаворыць:

— Дзяцінства маё прайшло ў суседняй вёсцы — у Балотах. Бацька і маці з малых гадоў прывучылі нас да работы. Вось і пацягнула. А ў горадзе я раптам сутыкнуўся з праблемай — куды сябе дзецц пасля змены. Вы, магчыма, не паверыце, але ўсе гэтыя гады я так сумаваў без звычайнага сялянскага плоту, які я павінен пад-

ладзіць, без дзічкі, якую можна прышчапіць і потым чакаць з нецярпеннем першага плода на маладой яблыньцы. Адным словам, не хапала многіх сельскіх клопатаў, такіх звыклых з дзяцінства.

Падтрымалі сям'ю Бойка і ў калгасе «Зара». Выдзелілі спачатку два пакоі ў доме для маладажонаў, затым невялікую асобную кватэру. Адначасова ўважлі прасьбу Дзмітрыя і Веры — далі пазыку на будаўніцтва ўласнага дома, паклапаціліся пра матэрыялы і транспарт.

Зрэшты, гасцінна прынялі ў гаспадарцы і іншых прыездных — былых гараджан. За сядзібай Бойкі ўжо дакладна вырысоўваюцца контуры новай вуліцы. Ахвотна абжываюць наваёлы і двухкватэрныя катэджы, якія выстраіліся ўздоўж галоўнай вуліцы пасёлка. Той самай, на якой стаяць Палац культуры з фізкультурна-аздараўленчым комплексам, дом быту, магазіны, музыкальная школа і дзіцячы сад, дзе будуюцца кафэ і яшчэ адзін дзіцячы камбінат — з басейнам і спецыяльнымі пакоямі для заняткаў музыкай, харэаграфіяй, жывапісам.

Аздараўленчы комплекс, які ўключае басейн, сауну і лазню, працэдурныя кабінеты і пакоі адпачынку, каштаваў калгасу 240 тысяч рублёў. І гэта ў той час, калі ідзе ўзвядзенне яшчэ аднаго свінагадоўчага комплексу на 12 тысяч галоў, распрацоўваецца дакументацыя на будаўніцтва новага машыннага двара, іншых новабудоўляў. Можна, у гаспадарцы ёсць лішнія грошы?

— Лішніх грошай не бывае, — гаворыць галоўны бухгалтар калгаса Зінаіда Кубярэцкая. — Ад паліводства і жывёлагадоўлі мы навучыліся атрымліваць стабільныя прыбыткі. У мінулыя пяцігодцы яны штогод складалі ў сярэднім каля 700 тысяч рублёў. Гэтага хапала на высокую зарплату, і на развіццё вытворчасці, і на тое, каб гасцінна сустрэць гараджаніна, якога пацягнула назад родная зямля, сялянская праца.

...Вось так і Дзмітрый Бойка. Вярнуўся на зямлю бацькоў сваіх і не шкадуе. Ён верыць у сваю вуліцу заўтрашняга дня, на якой будуць расці новыя дамы ўчарашніх гараджан...

Яўген ГАРЭЛІК.

Кобрынскі раён.

штомесечная кватэрная плата разам з аплатай камунальных паслуг складае не больш 4 — 5 працэнтаў бюджэту сярэдняй па даходах сям'і.

Перспектыва вырашэння жыллёвай праблемы ў бліжэйшым будучым — вынік паслядоўнай і эфектыўнай палітыкі Савецкай дзяржавы ў гэтай галіне. Дасягненні тут тым больш важкія, калі ўспомніць, з чаго пачыналі мы паход на жыллёвыя патрэбы, у якіх гістарычных умовах рухаліся да намечанай мэты.

Савецкая ўлада атрымала ў спадчыну ад старога рэжыму даволі мізэрны жылы фонд, толькі на 10 працэнтаў забяспечаны водаправодам, на 2 — 3 працэнтаў — каналізацыяй, на 5 — электрыфікацыяй. У сярэднім на аднаго гараджаніна прыпадала крыху больш шасці квадратных метраў жыллой плошчы. Але і гэты сярэдні паказчык не адлюстроўваў сапраўднага становішча — занадта палаянай была розніца ў шчыльнасці засялення багатых і рабочых кварталаў.

У перыяд да другой су-

светнай вайны наталіць жыллёвы голад не ўдалося: масавы прыток сялян у гарады, выкліканы індустрыялізацыяй, не змяніў вастрыні праблемы, хоць за 20 мірных год у краіне былі пабудаваны дамы карыснай плошчай амаль 200 мільёнаў квадратных метраў.

Вайна 1941 — 1945 гадоў узмацніла жыллёвы крызіс, пакінуўшы без прытулку дзесяткі мільёнаў людзей, разбурыла 1 710 гарадоў і каля 70 тысяч вёсак. Поўнасцю было знішчана звыш 50 працэнтаў жыллага фонду краіны.

Залачыўшы раны, нанесеныя вайной, аднавіўшы народную гаспадарку, Савецкая дзяржава пачала магутнае наступленне на жыллёвым фронце. Была створана Індустрыя канвеернага домабудавання, у некалькі разоў узраслі капіталаўкладанні ў гэтую сферу.

Упершыню 2 мільёны кватэр і аднасямейных дамоў былі пабудаваны ў 1957 годзе. З таго часу і па сёння жыллёвы канвеек СССР працуе штогод у такім рытме.

За 25 гадоў амаль усё насельніцтва падзеліла свае жыллёвыя ўмовы. Забяспечанасць гараджан карыснай плошчай узрасла больш чым у 2 разы і складае цяпер 13 квадратных метраў на чалавека. Пры гэтым не варта забываць, што і колькасць гарадскога насельніцтва СССР за гэты час больш чым падвоілася.

Некаторых замежных спецыялістаў здзіўляе той факт, што пры адносна стабільных тэмпах нарошчвання жыллёвага фонду краіны інвестыцыі дзяржавы ў гэтую сферу пастаянна растуць. У параўнанні, напрыклад, з 1965 годам яны павялічыліся ў 2 разы (з 9,6 да 19 мільярдаў рублёў у 1981 годзе).

Аднак нічога ненатуральнага ў гэтым няма. За апошнюю чвэрць стагоддзя змянілася тры пакаленні жылля. І кожнае з іх якасна адрознівалася ад папярэдняга. Дамам масаных серый другой паловы 50-х гадоў быў уласцівы крайні рацыяналізм па ўсім: у памерах, планіроўцы, аддзелцы, узроўні тэхні-

най аснашчанасці, наборы камунальных паслуг.

Мы будавалі такія дамы не са спартанскіх меркаванняў і не таму, што не маглі будаваць лепш. Справа ў іншым — у імкненні даць як мага больш кватэр і тым самым зняць вастрыню праблемы.

Іншая справа цяпер. Кватэры ў дамах, пабудаваных па апошніх праектах, вызначае дастаткова высокі ўзровень бытавога камфорту, зручная і прасторная планіроўка, сучасная аддзелка. Расшыраны плошчы холаў, кухань (да 11 квадратных метраў), убудаваных шафаў і інш. Палепшыліся якасць і ўзровень тэхнічнага аснашчэння дамоў.

Адсюль — і рост капіталаўкладанняў у жыллёвае будаўніцтва пры тых жа яго гадавых аб'ёмах. Сучасная трохпакаёвая кватэра абыдзецца дзяржаве прыкладна 10—12 тысяч рублёў. Калі б яна была прадметам камерцыі, сям'і з сярэднімі даходамі, а тым больш мнагадзетнай, было б не па кішэні набыць яе. Вось чаму мы суп-

раць камерцыйнага падыходу ў жыллёвым будаўніцтве. Дзяржава, узяўшы на сябе практычна ўсе клопаты і расходы па будаўніцтву і ўтрыманню жылля ў краіне, зрабіла яго тым самым агульнадаступным для кожнага. У гэтым гарантыя ажыццяўлення канстытуцыйнага права кожнага чалавека на жыллё.

Цяпер мы імкнемся забяспечыць кожную сям'ю асобнай добраўпарадкаванай кватэрай. Але гэта не канчатковая наша мэта, а толькі прамежкавы этап на шляху да новага жыллёвага стандарту. Наступным будзе такі ўзровень, калі ў кватэры на кожнага члена сям'і будзе прыпадаць па адным жылым пакоі, затым па пакоі плюс яшчэ адзін агульны. На думку сацыёлагаў, такая кватэра здольна задаволіць разумныя жыллёвыя патрэбнасці любой сям'і на многія гады.

Генадзь ФАМІН,
старшыня Дзяржаўнага камітэта па грамадзянскаму будаўніцтву і архітэктуры пры Дзяржбудзе СССР.

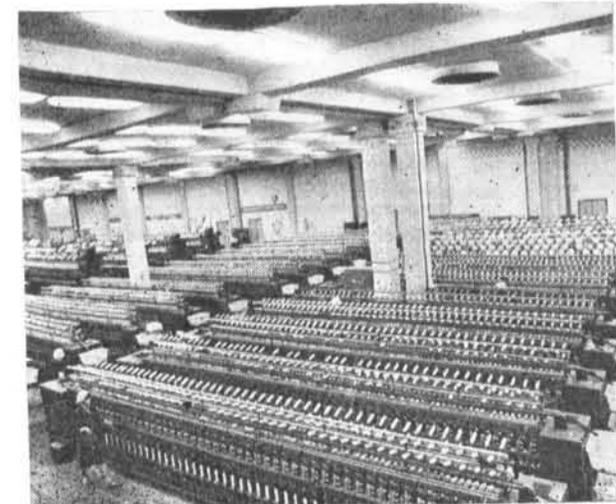
◆ СЕЛЕТА СПОУНІЛАСЯ 50 ГАДОУ КАМСАМОЛЬСКУ-НА-АМУРЫ
◆ ІВАН МАЛІНОЎСКИ — АДЗІН З САРАКА ПЯЦІ ДОБРААХВОТНІКАЎ З БЕЛАРУСІ
◆ ПА ЗАКОНАХ БРАТЭРСТВА І ДРУЖБЫ

ЗБУДАВАНА НА ДОЎГІЯ ГАДЫ

Сціплай дзяўчынкай гадоў дваццаць назад Вольга Федуківіч упершыню пераступіла парог праходной Аршанскага льнокамбіната. Уважліва прыглядалася, як «чаравалі» ля станкоў лепшыя ў тыя гады ткачыхі, нямала пераняла, а потым абганала іх. Цяпер Вольга Федуківіч працуе на жакардавых станках. У кожным з іх тысячы бягучых ніцей. За гады працы на камбінаце яна вырасла ў праслаўленага майстра ткацкай справы. І абслугоўвае, замест двух па норме, сем станкоў. Пачын В. Федуківіч натхняе многіх работніц удасканальваць сваю працу і ісці за майстрам. Напрыклад, менш дваццаці секунд патрабуецца Вользе Васільеўне — у два разы менш, чым прадугледжана нормай — каб ліквідаваць абрыў асноўнай ніці, на ўточнай ніці эканомія складае дзесяць секунд. Вольга Федуківіч часта сустракаецца з гасцямі камбіната, знаёміць іх з вытворчасцю. А нядаўна была ў яе размова з землякамі, якія вырошчваюць лён. Ад іх у многім залежыць якасць валакна і будучай тканіны. Следуючы прыкладу слаўтай ткачыхі, амаль 70 працэнтаў рабочых асноўных прафесій перайшлі на камбінаце на расшыраную зону абслугоўвання абсталявання. Сваім вопытам заслужаны работнік прамысловасці СССР, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі СССР Вольга Федуківіч шчодро дзеліцца з моладдзю. У гарадскім прафесійна-тэхнічным вучылішчы трыццаці вучням яна выкладае ўрокі майстэрства.

НА ЗДЫМКАХ: В. ФЕДУКІВІЧ на занятках у прафтэхвучылішчы; адзін з участкаў ткацкай вытворчасці. **Фота А. ЦАРЛЮКЕВІЧА.**

...Невялікая, са старымі хацінамі вёска Вітаўка. Двароў у ёй — па пальцах пералічыш. Вузкія разбітыя дарогі, якія ў адзін і той жа час рамантавалі па загаду мясцовага старасты напярэдадні вялікадня — чакалі прыезду начальніка. А «вялікі начальнік» — жандар кожны год прыязджаў па хабар.

Ды яшчэ запамятаў з далёкага дзяцінства Іван Маліноўскі коніка, якога ў сям'і, дзе было вольна дзяцей, называлі карміцелем. І калі коніка забралі белапалыкі, здавалася, што большага гора не бывае на свеце.

Невялікая вёска Вітаўка. Быццам бы і зямлі шмат навокал. Вось толькі па ёй нельга было і кроку зрабіць: уся межамі спаласаваная. Па чужой зямлі пройдзеш — ворагам для суседа станеш.

Сёння ад Вітаўкі да Мінска — рукой падаць. А тады шлях у горад быў далёкім. Не кожны нават на кані ездзіў у Мінск. Але вестка аб тым, што цара скінулі, дакацілася вельмі хутка.

— І тут, — успамінае Іван Сцяпанавіч, — незразумелае ў вёсцы рабілася. Адны ад душы радаваліся, што не стала «крывасмока» — цяпер шчасліва жывём, іншыя дык зусім разгубіліся: як жа можна жыць без цара-бацюшкі.

Ды шчасце яшчэ было далёка. Некалькі гадоў прайшлі ў тры возе. То адна ўлада прыйдзе, то другая. Агітатары з'яўляліся, як грыбы, — каго слухаць, за кім ісці?..

— А ў нас, беднаты, — кажа Іван Сцяпанавіч, — была адна дарога: ісці за Савецкай уладай.

Яму не было яшчэ і шаснаццаці, калі пайшоў на работу. Працаваў на чыгунцы, пасля на цагельным заводзе. Энергічна ўключыўся ў барацьбу за пабудову новага жыцця. Працуючы ўжо інструктарам на машына-трактарнай станцыі, стаў і сам прапагандыстам. Актыўна ўдзельнічаў у выпуску насценных газет, чытаў газеты і часопісы непісьменным. Адначасова займаўся і самаадукацыяй; за плячыма быў толькі адзін клас царкоўна-прыходскай школы. Адным словам, вучыў іншых і вучыўся сам.

У гэты час па ўсёй краіне разгарнулася вялікае будаўніцтва. То новае прадпрыемства вырасце, то цэлы горад.

Неяк у цэнтральнай газеце быў змешчаны заклік камсамольцаў Расіі да моладзі ўсёй краіны прыехаць на будаўніцтва горада юнацтва — Камсамольска, Іван Маліноўскі адразу падаў заяву. У

ліку сарака пяці першых добраахвотнікаў з Беларусі ён едзе на будаўніцтва Камсамольска-на-Амуры.

— Выехалі, — расказвае Іван Сцяпанавіч, — 2 кастрычніка 1934 года. У Беларусі тады было цёпла. І шмат хто з нас апрануўся ў лёгкае паліто, а то і меў плашч. Дабіраліся ж мы цэлы месяц. Сібір сустрэла нас маразамі ды заваямі.

Жылі ў баракі. Напаліш печку — цёпла адразу, а праз гадзіну-другую дык ужо зуб на зуб не пападае.

Неяк сабраліся снедаць. Пакуль за стол селі, чайнік да стала прымерз. У гэты час Іван Гіскін, хлопец з Расіі, заглянуў. Пакартаваў крыху з нашага жылля, а пасля ўшчуваць стаў: чаму, кажа, пасабку трымаецца, да суседзяў за дапамогай не звяртаецца, ні з кім не сябруецца.

На самай справе. Як прыехалі мы з Беларусі, дык і трымаліся разам. Малайчына Гіскін. Пазнаёміў нас і са сваімі землякамі, і з лясенградцамі, і з украінцамі.

Хлопцы дружыны папаліся, заўжды ў бядзе выручалі. Падзяліліся яны з намі і валёнкамі, і цёплым рабочым адзеннем, і рукавіцамі. А мы ў сваю чаргу аддзякавалі, чым маглі.

Добры след пакінулі ў Камсамольску беларускія добраахвотнікі. Дзесяткі жылых дамоў, адміністрацыйных будынкаў узвялі яны. Будавалі, як кажуць, на многія гады.

Іван Маліноўскі расказаў такія цікавыя выпадкі.

З Палтаўскай вобласці прыехаў будаваць Камсамольск Мікалай Батрачэнка. Гадоў сорак меў ён тады, але быў яшчэ нежанаты. У Камсамольску пазнаёміўся з рускай дзяўчынай Кацярынай. Выраслі яны пажаніцца. Вось толькі дзе жыць? Дамы яшчэ не будавалі. А баракі былі асобна для мужчын і асобна для жанчын.

З Беларусі прыехалі па пецыцы ў Камсамольск добрыя цесляры. Яны і збудавалі маладажонам новы дом з бярыняў, мэбля. Табурэтка рабіў Іван Сцяпанавіч.

У шасцідзясятых гадах прыязджаў у Мінск да Маліноўскага Іван Гіскін. Ён уручыў Івану Сцяпанавічу памятны значок, выпушчаны да 30-годдзя будаўніцтва Камсамольска, і расказаў пра далейшы лёс Мікалая Батрачэнкі.

Было ў яго двое сыноў. Старэйшы, Пётр Батрачэнка, трагічна загінуў у час палявання. А малодшы Віктар жыў разам з бацькам. За-

нядужаў неяк Мікалай Батрачэнка, лёг у бальніцу. У гэты час гарадская ўлада прынялі рашэнне знесці яго дом, каб узвесці на яго месцы шматпавярховы. Віктар, не параіўшыся з бацькам, перасяліўся ў новую кватэру.

Прыехаў бульдозер да старой хаты, паспрабаваў разбурыць яе — дзе там. Крэпка стаіць.

Нехта падказаў старому, што яго дом разбураюць. Батрачэнка прама ў бальнічным адзенні прыбегаў дамоў. Прыбегаў дамоў раззлаваны, а як убачыў, што бульдозер не можа з яго хатай справіцца, дык нават рассяяўся. Угаварылі ўсё ж перасяліцца Мікалая Батрачэнку ў новую кватэру. Але затое, калі бачыць ён наспах узведзенае збудаванне, то абавязкова скажа: «А вы ў беларусаў павучыцеся будаваць. Во крэпасць, дык крэпасць. Нічым не возьмець».

Прыемна было Івану Маліноўскаму чуць такія словы, але і сам, як кажуць, ад кампліменту Гіскіну не ўстрымаўся: «Пасля вайны вашы хлопцы з Расіі дапамагалі нам Мінск абудоваць. Добрыя дамы ўзвялі... Чакай, чакай. Здаецца сын нашага сябра з Камсамольска, Валодзькі Смірнова, пісалі мне, наш трактарны будаваў? Кажуць, ордэн мае за тое будаўніцтва».

«Так, так, Пецька нашага Уладзіміра, — з гонарам і задавальненнем адказаў Гіскін. — Бацька прасіў і яго тут у Мінску наведваць. Я ўжо і адрас адшукаў. На Ленінскім праспекце жыве».

Да 1947 года працаваў Іван Маліноўскі ў Камсамольску-на-Амуры. Спачатку сталяром, пасля машыністам турбіны на электрастанцыі. Пасля пераехаў з сям'ёй у Мінск. Уладкаваўся на цеплаэнергацэнтраль № 3. Манціраваў першы блок яе, быў майстрам, пасля стаў машыністам турбіны.

За дваццаць гадоў на ЦЭЦ-3 падаў некалькі рацыяналізатарскіх прапаноў, якія далі прадпрыемству вялікі эканамічны эффект. Напрыклад, адна прапанова дазволіла выслабаціць два дзесяткі чалавек пры эксплуатацыі турбін. Менавіта за гэты прапаноў і за высокую дасягненні ў працы Івану Сцяпанавічу было прысвоена званне Героя Сацыялістычнай Працы.

Цяпер Іван Маліноўскі на пенсіі. Ён часты госьць у школах, вучылішчах. Расказвае моладзі аб сваім цікавым жыцці, пра першыя будаўніцкія Камсамольска-на-Амуры, пра гераізм савецкіх людзей, іх брацкую дружбу.

Яўген ТУРАЙКЕВІЧ.

«МАРШ МІРУ-82» НА ЗЯМЛІ БЕЛАРУСІ

АД ІМЯ МІЛЬЁНАЎ

Больш за трыццаць пяць гадоў мірную цішыню на зямлі Беларусі не парухае грукат артылерыйскай кананады, не выюць у небе бамбардзіроўшчыкі, не палаюць у пажары вайны гарады і вёскі. За гэты час выраслі новыя пакаленні людзей. Але памяць аб мінулай вайне святая захоўваецца нашым народам. І сёння, калі пагроза новай, яшчэ больш жудаснай вайны нависае над планетай, мы не можам заставацца ў баку, не можам не пратэставаць супраць вар'яцкіх дзеянняў тых, хто штурхае чалавецтва да тэрмаядзернай катастрофы. Вось чаму мільёны савецкіх людзей з

шчы беларускай сталіцы. Тысячы мінчан сабраліся тут, каб вітаць удзельнікаў маршу, якія прайшлі доўгі шлях па дарогах Еўропы. На розных мовах гучалі заклікі да міру, разрадка, раззбраення. «Не — ядзернай зброі ў Еўропе, на Захадзе і на Усходзе!», «Не — ядзернай зброі нідзе ў свеце!», «За раззбраенне і мір!» — гэтыя лозунгі «Маршу міру-82» аднадушна падтрымліваюць і падзяляюць мільёны барацьбітоў за мір у нашай краіне. На мітынг, што адбыўся тут, выступалі ўдзельнікі маршу з розных краін, прадстаўнікі грамадскай беларускай сталіцы.

— Сёння ў мінчан, як і ва ўсіх савецкіх людзей, самае запавятае жаданне — жыць у міры, не падвяргаючыся пагрозе ядзернага пажару, — адзначыў, звяртаючыся да ўдзельнікаў маршу старшыня выканкома Мінскага гарадскога Савета народных дэпутатаў Георгій Таразевіч. — Таму мы вітаем ваш паход і ідзем з вамі ў адных радах.

У сваім выступленні грамадская дзяўчачка з Фінляндыі Вуока Пенанен заявіла аб падтрымцы савецкіх мірных ініцыятыв, выказаных на другой спецыяльнай сесіі Генеральнай Асамблеі ААН па раззбраенню.

— Цяпер слова за іншымі ядзернымі дзяржавамі, якія павінны паследаваць прыкладу вашай краіны і прыняць рашэнне аб непрымяненні першымі ядзернай зброі, — сказала яна. — Мы выступаем за тое, каб усе людзі на зямлі казалі «не» ядзернаму вар'яцтву.

Пасля мітыngu ўдзельнікі маршу з плакатамі і транспарантамі прайшлі ў калонах па цэнтральных вуліцах Мінска. І на ўсім шляху ў іх рады ўліваліся сотні мінчан. Наша сіла — у адзінстве дзеянняў, дружна скандзіравалі прыхільнікі міру.

Увагу многіх, хто бачыў шэсце «Маршу міру-82», прыцягнулі рознакаляровыя нагрудныя стужачкі, якія насілі кожны ўдзельнік маршу. На іх імёны тых, хто па розных прычынах не змог асабіста ўдзельнічаць у маршы, але аказаў яму маральную і матэрыяльную падтрымку. І гэтых імён нават намнога больш, чым напісана на стужачках. Іх — мільёны.

Удзельнікі «Маршу міру-82» правялі ў Мінску тры дні. Гэты час быў насычаны сустрэчамі з працоўнымі нашага горада, ветэранамі вайны і працы, моладдзю, гутаркамі і дыскусіямі, мітынгамі. Адзін з іх адбыўся ў Хатыні.

Назва гэтай беларускай вёскі добра вядома ў многіх краінах. Ведаюць яе і нашы суайчыннікі за мяжой. Ні адзін з іх, калі бывае ў Мінску, не праедзе міма Хатыні. 22 сакавіка 1943 года фашысты спалілі яе разам з жыхарамі. У агні загінула 149 чалавек, з іх 75 дзяцей. Хатынь — помнік усім загінуўшым у вайну беларусам. А іх было 2 мільёны 230 тысяч — кожны чацвёрты.

Страсным заклікам да міру і раззбраення прагучала выступленне на мітынг старшыні прэзідыума Беларускага таварыства «Радзіма», народнага мастака СССР, былога вязня фашысцкіх канцлагераў Міхаіла Савіцкага.

— Вёрсты сённяшняга маршу за мір — гэта вёрсты дружбы і ўзаемаразумення, — сказаў ён. — Але не забудзьцеся ў нашай памяці многія вёрсты іншага маршу барацьбы за мір у тую доўгія гады другой сусветнай вайны — гэта вёрсты бед, пакут і непапраўных страт. Людзі не змаглі тады адстаяць мір, не дацанілі ўзбраенне гітлераўскай Германіі. 50 мільёнаў чалавечых жыццяў — ніколі свет не ведаў такіх страт. Але

га чалавека на зямлі — зрабіць усё, што ў яго сілах, каб дабіцца ліквідацыі сродкаў масавага знішчэння людзей, дабіцца раззбраення, забароны вайны, як злачыннай акцыі супраць чалавецтва, дабіцца поўнай гарантыі пярвейшага права чалавека — права на жыццё.

Японскі будыст Іашыда нагадаў прысутным трагедыю Хірасімы і Нагасакі і падкрэсліў, што тыя, хто здзейсніў гэта злачынства, не зведваюць мук сумлення.

У некаторых нашых чытачоў, магчыма, узнікне пытанне, чаму іменна такі маршрут — Стакгольм—Масква—Мінск быў выбраны для «Маршу міру-82». Адказаць на яго мы папрасілі ўдзельнікаў маршу.

— «Марш міру-81» з Капенгагена ў Парыж жывой ніццю звязаў людзей у сумеснай акцыі супраць ядзернай зброі, — гаворыць адна з арганізатараў маршу Ева Норланд з Нарвегіі. — Але калі ў мінулым годзе мы ішлі па Заходняй Еўропе, нашы праціўнікі гаварылі: «Ваш марш аднабаковы. Чаму вы не ідзеце на Усход? Вас проста туды не пусцяць!» Цяпер многія абвінавачваюць удзельнікаў маршу як раз у адваротным — у тым, што мы пайшлі на Усход.

— Сапраўды, нам многа гаварылі пра тое, што нас не пусцяць у вашу краіну. А калі гэтае пытанне было ўжо вырашана, сталі гаворыць, што не дадуць свабодна рухацца, а ў Мінск прывязуць ноччу, каб нас ніхто не бачыў, — дадае прадстаўніца хрысціянскай арганізацыі з Даніі Маргарэт Йохансан. — Трэба прызнацца, што многія з нас упершыню трапілі ў вашу краіну і не былі пазбаўлены некаторых прадужатасцей. Цяпер мы лепш даведаліся адзін ад аднаго і пераканаліся ў шчырым жаданні ўсіх савецкіх людзей жыць у міры і дружбе з усімі народамі.

У дзень развітання з Мінскам адбыўся яшчэ адзін мнагалюдны мітынг удзельнікаў «Маршу міру-82» і прадстаўнікоў грамадскай сталіцы Беларусі. На ім была прынята сумесная заява да Арганізацыі Аб'яднаных Нацый, урадаў, парламентаў і народаў свету. У ёй, у прыватнасці, гаворыцца: «Наш сумесны марш паказаў, што прадстаўнікі грамадскіх арганізацый розных краін Усходу і Захаду могуць дзейнічаць разам і дасягнуць згоды ў вырашэнні жыццёва важнай праблемы ўсіх часоў — выратаванне чалавецтва ад знішчэння.

Мы заклікаем Арганізацыю Аб'яднаных Нацый, усе ўрады, парламенты і народы свету дзейнічаць разам і дабіцца згоды, як гэта зрабілі мы ў «Маршы міру-82».

«Марш міру-82» закончыўся. Але барацьба прагрэсіўных людзей зямлі за мір працягваецца. Ужо сёння ў гэтай барацьбе ўдзельнічаюць мільёны, і з кожным днём рады барацьбітоў за мір і раззбраенне растуць. І мы цвёрда перакананы, што сумеснымі намаганнямі народы назаўсёды ліквідуць пагрозу ядзернай катастрофы на нашай планеце.

Рыгор ФАМЕНКА.

НА ЗДЫМКАХ: удзельнікі «Маршу міру-82» крочаць па вуліцах Мінска; жыхары беларускай сталіцы вітаюць барацьбітоў за мір; мітынг у Хатыні.

Фота Г. УСЛАВАВА і А. БАСАВА.

вялікай увагай сачылі за ходам «Маршу міру-82». Кожны крок яго ўдзельнікаў быў выражэннем волі людзей да міру, да ліквідацыі ядзернай пагрозы.

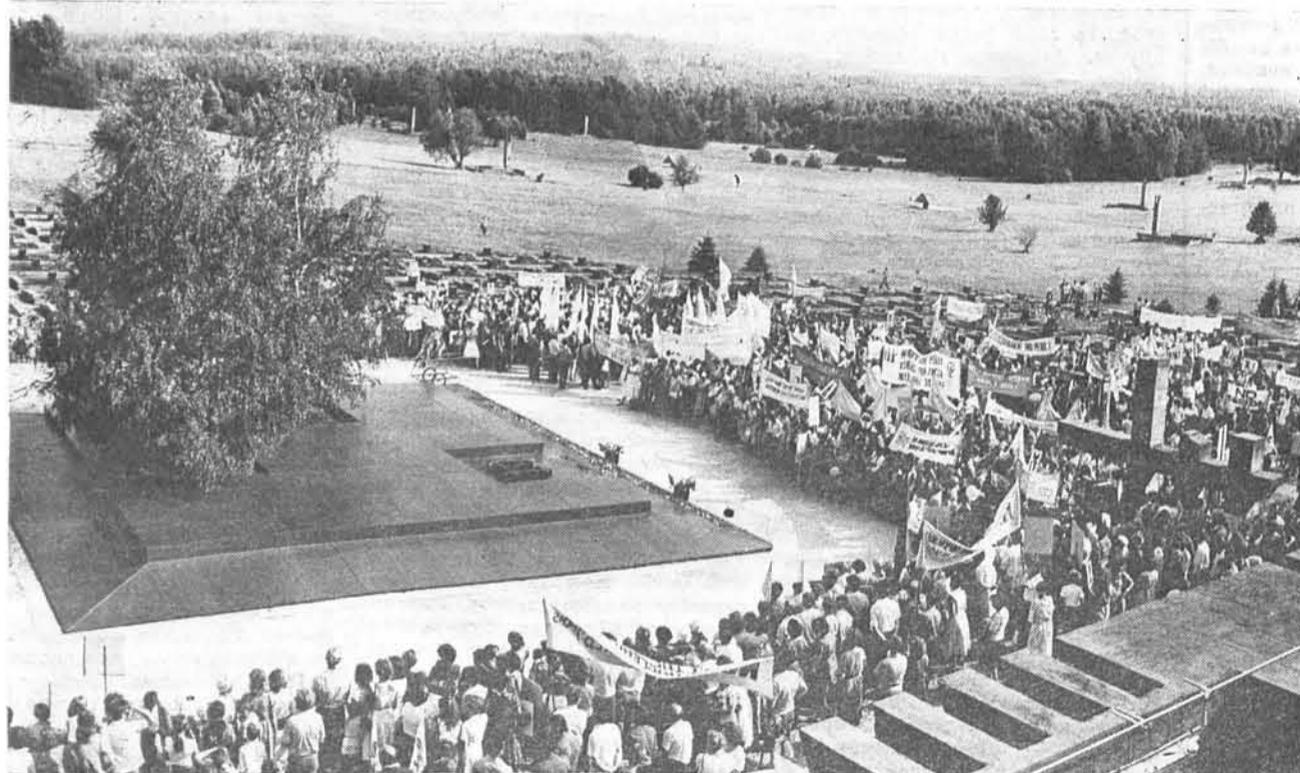
«Марш міру-82» быў арганізаваны прадстаўнікамі руху «Жанчыны за мір» скандынаўскіх краін і Савецкім Камітэтам абароны міру. Яны дзейнічалі ад імя розных антываенных грамадскіх і рэлігійных арганізацый, якія імкнуцца ўнесці свой уклад у барацьбу міралюбівых сіл супраць гонкі ўзбраенняў, за Еўропу, свабодную ад ядзернай зброі.

У маршы прынялі ўдзел прадстаўнікі грамадскай Даніі, Нарвегіі, Швецыі, Фінляндыі і Савецкага Саюза. Да яго таксама далучылася група будыйскіх манахаў з Японіі. Пачаўшы свой шлях у сталіцы Швецыі Стакгольме, удзельнікі маршу прайшлі праз Хельсінкі, Ленінград, Калінін, Маскву, Смаленск. На працягу ўсяго шляху праводзіліся шматлікія мітынгі і маніфестацыі ў абарону міру.

27 ліпеня «Марш міру-82» прыбыў у Мінск. Незвычайнае ажыўленне панавала гэтай раніцай на Прывакзальнай пло-

сродкі масавага знішчэння таго часу не могуць ісці ні ў якае параўнанне са сродкамі, якія накопліваюцца цяпер у арсеналах зброі. Абавязак кожна-

СЕЛЕТА наша краіна — Саюз Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік — адзначае сваё 60-годдзе. Гэты юбілей — вялікае свята для ўсіх народаў нашай многанацияльнай Радзімы. Шасцідзесяцігадовая гісторыя Савецкага Саюза з'явілася яркім прыкладам увасаблення ў жыццё небывалых раней сувязей паміж вялікімі і малымі нацыямі і народнасцямі СССР, заснаваных на роўнасці і дружбе, нарадзіўшых адзінства савецкага народа — гэтай новай гістарычнай супольнасці людзей першай у свеце сацыялістычнай дзяржавы. Імя адзінства, дружба, брацкая ўзаемадапамога да-

лі нам магчымаць дабіцца значных поспехаў ва ўсіх галінах жыцця, вырашыць многія сацыяльна-палітычныя праблемы. У адзінай савецкай сям'і расцвіла і наша, некалі адсталая Беларусь. Сёння ва ўсім свеце вядома яе прамысловая і сельскагаспадарчая прадукцыя, мастацкія калектывы, яе літаратура і самабытная народная творчасць. У сувязі з 60-годдзем утварэння СССР Беларускае таварыства «Радзіма» і рэдакцыя газеты «Голас Радзімы» прапануюць замежным суайчыннікам прыняць удзел у віктарыне

ШТО ВЫ ВЕДАЕЦЕ ПРА СССР?

1. Калі і дзе было прынята рашэнне аб утварэнні Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік?
2. Якія савецкія рэспублікі першымі ўвайшлі ў састаў СССР? Колькі іх цяпер? Назавіце кожную.
3. Якую плошчу займае наша краіна? Якая колькасць насельніцтва Савецкага Саюза?
4. Плошча і насельніцтва БССР?
5. Калі была прынята апошняя Канстытуцыя нашай дзяржавы?
6. Дружба і адзінства савецкага народа дапамаглі яму выйграць найцяжэйшую з войнаў у гісторыі чалавецтва. Што вы ведаеце аб удзеле беларусаў у Вялікай Айчыннай вайне?
7. Назавіце савецкія гарады-героі. Якія з гарадоў Беларусі ўдастоены гэтага звання?
8. За гады Савецкай улады непазнавальна змянілася аблічча нашай рэспублікі. Якія новыя гарады з'явіліся на карце Беларусі?
9. Да рэвалюцыі ў Беларусі не было ніводнай вышэйшай навучальнай установы. Сёння іх дзесяткі. Летась старэйшай з іх споўнілася 60 гадоў. Назавіце яе.
10. Сучасная Беларусь — рэспубліка з высокаразвітай індустрыяй. Якую прадукцыю, вядомую ў многіх краінах, выпускаюць буйнейшыя беларускія прадпрыемствы?
11. Якія вышэйшыя ўрадавыя ўзнагароды СССР і БССР вы ведаеце? Хто і за што імі адзначаецца?
12. Вышэйшым прызнаннем творчых заслуг у Краіне Саветаў з'яўляецца прысуджэнне звання «народны» — «народны пісьменнік СССР», «народны мастак СССР», «народны артыст СССР»... Каго з прадстаўнікоў беларускай культуры, удастоеных гэтага звання, вы ведаеце?
13. Сёлета па рашэнню ЮНЕСКА сусветная грамадскасць адзначае 100-годдзе з дня нараджэння класікаў беларускай літаратуры Янкі Купалы і Якуба Коласа. Назавіце месца і дату нараджэння кожнага, сапраўдныя імёны і прозвішчы. Растлумачце паходжанне іх літаратурных псеўданімаў.
14. Аднаму з вялікіх беларускіх паэтаў пастаўлены помнік далёка ад Радзімы, на другім кантыненте. Каму? Дзе і калі? Помнікі якім вялікім паэтам устаноўлены ў тым жа месцы?
15. Неглюбка, Моталь, Івянец, Жлобін. Гэтыя і многія іншыя вёскі і гарады Беларусі славяцца на ўвесь свет народнымі рамёствамі. Якія вырабы беларускіх майстроў найбольш вядомыя? На якіх міжнародных кірмашах яны дэманстраваліся?
16. У нашай краіне праводзіцца вялікая работа па ахове навакольнага асяроддзя, флоры і фауны. Якія прыродныя запаведнікі ёсць у Беларусі? Які з іх самы буйны? Чым ён славуты?

Прыняць удзел у віктарыне могуць суайчыннікі, якія стала жыць за рубяжом, і члены іх сямей. Адказы на пытанні можна прысылаць на беларускай, рускай і на любой замежнай мове.

Для пераможцаў заснаваны наступныя прызы:

Першы — адзін. Запрашэнне Беларускага таварыства «Радзіма» наведзе нашу рэспубліку, тэрмін паездкі — 10 дзён.

Другіх — два. 1. Транзістарны прыёмнік «Акція». 2. Наручны гадзіннік «Прамень».

Трэціх — пяць. Наборы беларускіх сувеніраў.

Пяць заахвочальных прызоў — кнігі.

Адказы на пытанні віктарыны прысылаць па аднаму з наступных адрасоў:

БССР, г. Мінск, вул. Захарова, 23, Беларускае таварыства «Радзіма».

БССР, г. Мінск, Ленінскі праспект, 44, рэдакцыя газеты «Голас Радзімы».

Адказы прымаюцца да 1 снежня 1982 года. Вынікі віктарыны і імёны пераможцаў будуць апублікаваны ў студзені 1983 года.

ПРЭЗІДЫУМ БЕЛАРУСКАГА
ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»

РЭДАКЦЫЯ ГАЗЕТЫ
«ГОЛАС РАДЗІМЫ»

ВНІНЭШНЕМ году наша страна — Саюз Советских Социалистических Республик — отметил свое 60-летие. Этот юбилей — большой праздник для всех народов нашей многонациональной Родины. Шестидесятилетняя история Советского Союза явилась ярким примером воплощения в жизнь небывалых ранее связей между большими и малыми нациями и народностями СССР, основанных на равенстве и дружбе, породивших единство советского народа — этой новой исторической общности людей первого в мире социалистического государства.

Именно единство, дружба, братская взаимопомощь дали нам возможность добиться значительных успехов во всех областях жизни, решить многие социально-политические проблемы. В единой советской семье расцвела и наша, некогда отсталая Белоруссия. Сегодня во всем мире известна ее промышленная и сельскохозяйственная продукция, художественные коллективы, ее литература и самобытное народное творчество. В связи с 60-летием образования СССР Белорусское общество «Радзіма» и редакция газеты «Голас Радзімы» предлагают зарубежным соотечественникам принять участие в викторине

ЧТО ВЫ ЗНАЕТЕ ОБ СССР?

1. Когда и где было принято решение об образовании Союза Советских Социалистических Республик?
2. Какие советские республики первыми вошли в состав СССР? Сколько их теперь? Назовите каждую.
3. Какую площадь занимает наша страна? Какова численность населения Советского Союза?
4. Площадь и население БССР?
5. Когда была принята последняя Конституция нашего государства?
6. Дружба и единство советского народа помогли ему выиграть тяжелейшую из войн в истории человечества. Что вы знаете об участии белорусов в Великой Отечественной войне?
7. Назовите советские города-герои. Какие из городов Белоруссии удостоены этого звания?
8. За годы Советской власти неузнаваемо изменился облик нашей республики. Какие новые города появились на карте Белоруссии?
9. До революции в Белоруссии не было ни одного высшего учебного заведения. Сегодня их десятки. В прошлом году старейшему из них исполнилось 60 лет. Назовите его.
10. Современная Белоруссия — республика с высоко развитой индустрией. Какую продукцию, известную во многих странах, выпускают крупнейшие белорусские предприятия?
11. Какие высшие правительственные награды СССР и БССР вы знаете? Кто и за что ими отмечается?
12. Высшим признанием творческих заслуг в Стране Советов является присуждение звания «народный» — «народный писатель СССР», «народный художник СССР», «народный артист СССР»... Кого из представителей белорусской культуры, удостоенных этого звания, вы знаете?
13. В этом году по решению ЮНЕСКО мировая общественность отмечает 100-летие со дня рождения классиков белорусской литературы Янки Купалы и Якуба Коласа. Назовите место и дату рождения каждого, настоящие имена и фамилии. Объясните происхождение их литературных псевдонимов.
14. Одному из великих белорусских поэтов поставлен памятник далеко от Родины, на другом континенте. Кому? Где и когда? Памятники каким великим поэтам установлены в том же месте?
15. Неглюбка, Мотоль, Ивенец, Жлобин. Эти и многие другие деревни и города Белоруссии славятся на весь мир народными ремёслами. Какие изделия белорусских мастеров наиболее известны? На каких международных ярмарках они демонстрировались?
16. В нашей стране проводится огромная работа по охране окружающей среды, флоры и фауны. Какие природные заповедники имеются в Белоруссии? Какой из них самый крупный? Чем он знаменит?

Принять участие в викторине могут соотечественники, постоянно проживающие за рубежом, и члены их семей. Ответы на вопросы можно присылать на белорусском, русском и на любом иностранном языке.

Для победителей учреждены следующие призы:

Первый — один. Приглашение Белорусского общества «Радзіма» посетить нашу республику, срок поездки — 10 дней.

Вторых — два. 1. Транзисторный приемник «Океан». 2. Наручные часы «Луч».

Третьих — пять. Наборы белорусских сувениров.

Пять поощрительных призов — книги.

Ответы на вопросы викторины присылайте по одному из следующих адресов:

БССР, г. Минск, ул. Захарова, 23, Белорусское общество «Радзіма».

БССР, г. Минск, Ленинский проспект, 44, редакция газеты «Голас Радзімы».

Ответы принимаются до 1 декабря 1982 года. Результаты викторины и имена победителей будут опубликованы в январе 1983 года.

ПРЕЗИДИУМ БЕЛАРУССКОГО
ОБЩЕСТВА «РАДЗІМА»

РЕДАКЦИЯ ГАЗЕТЫ
«ГОЛАС РАДЗІМЫ»

ШКОЛА МАЙСТРОЎ КІНО, ШКОЛА ІНТЭРНАЦЫЯНАЛІЗМУ

«УДІК—ГЭТА ВЫСОКІ КЛАС!»

Усесаюзна дзяржаўны інстытут кінематаграфіі (УДІК) — першая ў свеце, буйнейшая навучальная ўстанова такога тыпу. На яго рэжысёрскім, сцэнарным, акцёрскім, апэратарскім, мастацкім, кіназнаўчым і эканамічным факультэтах вучыцца сёння амаль паўтары тысячы студэнтаў. З дня адкрыцця ў 1919 годзе з яго сцен выйшла некалькі пакаленняў кінематаграфістаў. Можна смела сказаць, што сусветны прэстыж савецкага кіно ў многім забяспечаны творамі гадванцаў УДІКа.

Паколькі размове ідзе аб школе кіно, то, мне думецца, можна павесці яе ў форме своеасаблівага ўяўнага фільма. І калі б мы пачалі гэты фільм з першых крокаў УДІКа, то на экране з'явіліся б чатыры сціплыя пакоі ў студыі Маскоўскага Мастацкага тэатра, дзе тады знаходзілася кінашкола. Мы ўбачылі б першых 25 студэнтаў, што выйшлі ў цяжкі пошук новых шляхоў у мастацтве, і сярод іх — Усевалада Пудаўкіна, які стаў неўзабаве сусветна вядомым рэжысёрам, іншых таленавітых майстроў.

У гэты ўяўны фільм увайшлі б і эпизоды, што сведчаць аб цяжкасцях той пары. Вось цікавы кадр: выплата «стыпендыі». Па першым часе студэнтам у кінашколе стыпендыі не плацілі, замест яе — бедны паёк, крыху мукі і некалькі селядцоў. Не было ў той час і павільёнаў, лабараторый, апаратуры, плёнка і іншага. Але мастацтва часта ствараецца не дзякуючы, а насуперак... Неўзабаве берлінская газета са здзіўленнем усклікнула: «Як гэта ў разбуранай і галоднай краіне рызыкнулі арганізаваць вышэйшую кінематаграфічную школу, якую нават Галівуд не ў сілах быў заснаваць?»

Што датычыць сённяшняга УДІКа, то ён як бы мадэліруе структуру сучаснай кінастудыі, не ўпускаячы ніводнага істотнага звяна, неабходнага ў кінавытворчасці. Здымаючы сучасныя эпизоды нашага ўяўнага фільма пра УДІК, мы б абавязкова адлюстравалі яго вучэбную кінастудыю. Тут, у аснашчаных сучаснай тэхнікай павільёнах, цэхах і лабараторыях, студэнты ствараюць свае першыя самастойныя работы, якія нярэдка з поспехам дэманструюцца на міжнародных фестывалях.

Ва УДІКу выкладаюць многія вядомыя кінематаграфісты, чые веды і талент дапамагаюць студэнтам у іх першых кроках у мастацтве. Так, на кафедры рэжысуры ігравога кіно ўзначальвае прафесар Сяргей Герасімаў. У яго, дарэчы, асабліва майстэрня: у ёй разам з будучымі рэжысёрамі займаюцца і будучыя

акцёры. Падобны падыход надзвычай плённы.

Адзін з самых яркіх эпизодаў нашага фільма пра УДІК — прыёмныя экзамены. На тварах абітурыентаў уся гама перажыванняў. Эмоцыі — мора, страсці — шэкспіраўскія! А як экзаменатарам?! Тысячы прачытаных старонак з прысланых на творчы конкурс апавяданняў і аповесцей (гэта ад тых, хто марыць трапіць на сцэнарны, рэжысёрскі і кіназнаўчы факультэты) і сотні гутарак. І тысячы праслухоўванняў — байка, верш, проза (іх чытаюць на трох турах экзамена тых, хто марыць аб акцёрскім лёсе). І тысячы вачэй, поўных чакання, надзеі... А ў майстэрні набіраюць па 10—15 чалавек. Памыліцца нельга. Памылка тут — гэта і зламаны лёс, гэта і «пракол» у заўтрашняй практыцы кінамастацтва.

Інстытут рэгулярна рыхтуе акцёрскія кадры для кінематаграфіі саюзных рэспублік у нацыянальных акцёрскіх майстэрнях. Маючы моцны выкладчыцкі калектыў, УДІК выпускае — не, вядома, не гатовых мастакоў, — але высокаадукаваных прафесіяналаў для многа-нацыянальнага савецкага кіно.

УДІК стаў выдатным кінауніверсітэтам і для многіх замежных кінематаграфістаў. Некаторыя з гэтых былых студэнтаў цяпер прыязджаюць у Маскву на міжнародныя кінафестывалі. Сярод іх вядомы мексіканскі рэжысёр Серхіо Ольхавіч, Сембен Усман з Сенегала. Усману было пад сорок, калі ён, аўтар некалькіх шырока вядомых раманаў, вырашыў авалодаць прафесіяй кінарэжысёра. Ён прыехаў у Заходнюю Еўропу, але дзверы ніводнай кінашколы не адчыніліся перад ім. І ён прыехаў у Маскву... І стаў рэжысёрам, адным з самых цікавых на «чорным кантыненце».

«Прафесія рэжысёра так альбо інакш можна навучыцца ў любой кінашколе свету. УДІК даў мне нешта большае: нас вучылі тут інтэрнацыяналізму — не на словах, а на справе». Гэтыя словы належаць нядаўна памёршаму рэжысёру з ГДР Конраду Вольфу.

Наш уяўны фільм падыходзіць к канцу, і мы прадастаўляем слова рэктару інстытута прафесору Віталю Ждану: «З кожным годам пашыраецца кола студэнтаў УДІКа, сёння нашы выпускнікі працуюць у кінематаграфіях больш чым 50 краін. І, вядома ж, мне вельмі прыемна, калі кінадзеячы за мяжой, даведаўшыся, якую школу ў прадстаўляю, гавораць пра наш інстытут так: «УДІК — гэта высокі клас!»

Фархад АГАМАЛІЕУ.

ЗАПАВЕТНЫ КУПАЛАЎ КУТОК

Свята захоўвае народ беларускі памяць аб вялікім песняры Янку Купалу. Сталі заповітнымі месцы, звязаныя з імем паэта...

Адзін з такіх дарагіх куткоў — вёска Бяларучы на Лагойшчыне, дзе вучыўся ў школе юнак Ясь, і недалёка ад якой жыла сям'я Луцвічаў. У Бяларучы беларускай сярэдняй школе створан музей, у якім — кнігі паэта, літаратура аб ім, успаміны землякоў, іншыя рэліквіі. Непадалёку ад вёскі ўзвышаецца вялікая парослая дрэвамі і хмызняком гара (яе называюць тут Камяніцай). Ля падножжа працякае рака Нача. Старажылы расказваюць, што Купала любіў бываць на гэтай гары, доўга прастойваў каля дуба-волата. А яшчэ яго часта бачылі на вялікім валуне, непдалёку ад сядзібы. Сёння гэты валун так і называюць «Янкаў камень».

Сучасныя Бяларучы. Як яны не падобны на тую вёску, дзе вучыўся Купала. Няма карчмы, царквы, калодзежаў-журавоў... На саўгасныя палі вялікімі вокнамі глядзяць каменныя дамы, над імі ўзвышаюцца тэлеантэны. А побач з вёскай у лесе чутны горны і вясёлы дзіцячы смех — там размясціўся піянерскі лагер.

З усіх куткоў Лагойскага раёна, з многіх гарадоў і вёсак рэспублікі прыязджаюць людзі ў Бяларучы, на сустрэчу з Купалавымі мясцінамі.

НА ЗДЫМКАХ: купалаўскі ўрок у школе, дзе вучыўся ў 1898 годзе вялікі пясняр; «Янкаў камень» паблізу сядзібы Луцвічаў на хутары Аकोпы Лагойскага раёна; жыхарка вёскі Карпілаўка М. ВА-СІЛЕВІЧ часта бывала на сядзібе Луцвічаў, сустракалася з паэтам. У 1924 годзе яна выконвала на самадзейнай сцэне ролю Паўлінкі ў аднайменным спектаклі па п'есе Янкі Купалы.

Фота А. ТАЛОЧКІ.

ВОБРАЗЫ МІЛЫЯ РОДНАГА КРАЮ

СТАЎБЦОЎШЧЫНА

Жыццё і творчасць народнага паэта Беларусі Якуба Коласа непарыўна звязана з людзьмі і зямлёй Стаўбцоўшчыны. Тут нарадзіўся вялікі беларускі пясняр. Адсюль «малюнкі родныя і з'явы» ў ягонай паэме «Новая зямля», у трылогіі «На ростанях», у п'есе «Забастоўшчыкі», шматлікіх вершах і апавяданнях. «Паэма «Сымон-музыка», як зазначыў Іван Навуменка, — найбольш аўтабіяграфічны твор паэта, прытым не ў сэнсе біяграфіі «знешняй», а «ўнутранай», інтымнай, пра жыццё не працятаеш у анкетах і даведках». Творчасць Якуба Коласа знітана з родным кутам.

У 1972 годзе Савет Міністраў БССР прыняў пастанову стварыць на радзіме пясняра, у Стаўбцоўскім раёне, Коласаўскі дзяржаўны заказнік, у які ўвайшлі Ласток, Альбучь, Смольня і Бервянец.

У 1981 годзе распрацаваны праект дэтальнай планіроўкі

Коласаўскага мемарыяльнага заказніка. Мяркуюцца павелічэнне яго тэрыторыі.

Да 90-й гадавіны з дня нараджэння Якуба Коласа ў Мікалаеўшчыне яму быў пастаўлены помнік. У родны кут Колас прыязджаў у 1940, 1947, 1949, 1954, 1956 гадах. Старанямі пясняра тут паўстала новая школа, якую пачалі будаваць перад вайной. Яна была адчыненая ў 1947 годзе, а з 1948 носіць імя народнага паэта. Мясцовы калгас, арганізаваны ў 1951 годзе, атрымаў назву «Радзіма Якуба Коласа».

Паміж Смольняй і Мікалаеўшчынай на пясчаным пагорку знаходзіцца могільнік Церабяжы, дзе пахаваны бацька і маці народнага паэта, яго дзядзька Антось, сёстры Міхаліна, Юзэфа, Алена, брат Язэп.

Наваколле Стаўбцоўшчыны — найлепшы каментарый да спадчыны беларускага пясня-

ра. У газеце «Звязда» за 28 верасня 1939 г. Якуб Колас, узрушаны весткай з Мікалаеўшчыны і запрашэннем прыехаць на пабачанне, звяртаўся да землякоў: «Даўно мяне цягне свой родны куток, дзе я гадаваўся, вучыўся, дзе правёў свае маладыя леты, куток, якога я не бачыў ужо з 1915 г. З гэтага часу я бываў у Мікалаеўшчыне толькі ў мыслях ды ў сне. Сніліся мне і Канцы-валокі, і Міхалаў крыж, і Дуброўкі, і Лядзіны, і Бервянец, і Раймушава шырокая, і Высокі Бераг...»

На радзіме пясняра, у Прыстаньчы, за 2 кіламетры на ўсход ад Мікалаеўшчыны, пачаўся 9 ліпеня 1906 года нелегальны настаўніцкі з'езд. Якуб Колас у артыкуле «Васемнаццацатая гадавіна» зазначыў: «Я вельмі добра помню і гэтак месца, і гэты дзень. Дзень быў ясны, ціхі, цёплы. Па берагах Нёмана стаялі таўшчэразныя дубы і за доўгі час свайго

жыцця напэўна першы раз чулі такія прамовы, якія гаварыліся тут у гэты дзень...»

Алесь Садовіч, герой Коласавай трылогіі «На ростанях», казаў да настаўнікаў: «Заўтра, а дванаццатай гадзіне, усе мы збяромся на Прыстаньчы, непдалёку ад Лядзін. Сходзіцца туды невялікімі гурткамі, каб не кідацца ў вочы, каб не выклікаць падазронасці». Лядзіны — то назва лугу ў прыгаданай мясціне.

Пра вёску Мікалаеўшчыну ў трылогіі «На ростанях» чытаем: «Мікуцічы — сяло вялікае, вядомае ва ўсёй акрузе. Стаіць на пясках каля Нёмана... Па той бок Нёмана луг ідуць, а за лугамі — лес і поле. Вярсты дзве будзе да поля... Колісь тут, як расказваюць старыя людзі, праўда, самі яны не помняць, быў мост. І цяпер яшчэ сям-там па баках грэблі засталіся рэшткі палаю... Жыве яшчэ ў памяці людзей вайна са шведамі... Вось і спа-

лілі тады шведы мост... А над самым Нёманам, вышэй трыста сятла, ёсць курган-магіла.

Размывае рака грудзі гэтай невядомай магілы, вымывае чалавечыя чарапы і старасвецкую зброю». У Клешычах на зрывістым пясчаным беразе, дзе быў курган, стаяў Лабановіч. Адсюль ён добра бачыў Дзямянаў Гуз, Мікуцічы, мястэчкі Панямонь (Новы Сверхань), Стаўбуны (Стоўбцы), сінюю палоску Сіняўскага гаю, Лабановіч пільна ўзіраўся ў Дзямянаў Гуз, на якім меўся з'явіцца Янка Тукала.

Высокі Бераг, адна з самых маляўнічых мясцін на радзіме пясняра, лёгка пазнаецца чытачамі «Новай зямлі». Нам добра знаёмы і аднайменны вярш.

Высокі Бераг, кут мой мілы! Люблю я жоўць тваіх пяскоў.

Разложных хвоек гурт пахілы

І ціхі гоман лазнякоў. Зусім побач знаходзіўся колішні рум. Сюды вазілі лес на сплаў. У трылогіі «На ростанях» Якуб Колас апавядаў, што «мікуцічане перабіваюцца заробкамі. Але гэтых заробкаў мала. Зімою воззяць калоды, вясною і летам ходзяць на сплаў — на згоны і на плытны. Такая доля напаткала і малаз-

ЖЫЦЦЯ НЯСПЫННЫ КАЛАЎРОТ

НАТАТКІ ПРА ТВОРЧАСЦЬ ВАЛЯНЦІНЫ КОЎТУН

Першыя вершы Валянціны Коўтун з'явіліся ў друку ў 1966 годзе. Была тады студэнткай філалагічнага факультэта Львоўскага дзяржаўнага ўніверсітэта Івана Франка. Пазней, калі маладая паэтэса перавялася ў БДУ імя У. І. Леніна, імя пачало даволі часта тракацца ў рэспубліканскім прэсе. Чытачы ў шматлікім хоры пачаткоўцаў адзначылі яе голас. У гэтыя вершы В. Коўтун мела фольклорную аснову, тады адразу вылучаліся з шэрагу іншых публікацый мадэрных, якія, жадаючы паказаць моднымі, «сучаснымі», намерна захаваліся самой аўтаркай пісьма, забываючы, што не можа быць сапраўднай паэзіі, калі ва ўсім скааным і расказаным не будзе чувацца душа аўтара, калі ў радках ісповядзі лірычнага героя ён не знойдзе таго, чым жыве наш сучаснік, што яму і непакоіць яго.

Валянціна Коўтун якраз сакала аб перажытым і званым, звярталася ў першых вершах да мінулага надзеі, услаўляла сённяшні наш роднай зямлі, паказвала моцныя, валявыя народны характары, раскрываючы іх душэўную прыгажосць. Крысе збіралася першая зборка. Зборнік «Каларовыя вершы» выйшаў у 1971 годзе, пасля таго, як папрацавала настаўніцай у Варшавскай сярэдняй школе Астравецкага раёна, В. Коўтун перасяла ў Мінск. Працавала спачатку літаратурным консультантам Саюзу пісьменнікаў БССР, потым перайшла ў рэдакцыю часопіса «Польмя», дзе працуе і зараз рэдактарам аддзела крытыкі і літаратуразнаўства.

У 1977 годзе ўбачыла свет другая кніга паэзіі В. Коўтун «На ўзлёце дня». Яна стала новым крокам аўтара ў асэнсаванні рэчаіснасці і адначасова засведчыла, што паэтэса па-ранейшаму ў творчасці сваёй аддае перавагу першам з моцнай жыццёвай асновай, творам, якія нясуць сабе зарад сацыяльнай значнасці і грамадскай важнасці. Адначасова паспрабавала В. Коўтун свае сілы і ў жанры паэмы. «Чарацінка казанія», «Балада чорнага леба» — творы, якія былі вельмі хітна сустрачаны і крытыкай, бо паказа-

лі, што ў асобе аўтара мы маем перспектыўнага паэта, які не задавальняецца дасягнутым, і пастаянна ўдасканальвае набытае.

«На злome маланкі» — трэцяя кніга В. Коўтун. Яна нядаўна выйшла ў рэспубліканскім выдавецтве «Мастацкая літаратура». Назву зборніку дала паэма, што ў свой час друкавалася на старонках часопіса «Польмя». У ёй паэтэса звярнулася да вобраза Алаізы Пашкевіч — пісьменніцы, рэвалюцыянеркі, грамадскага дзеяча, выдаўца, педагога, якая ўвайшла ў гісторыю сусветнай культуры пад прозвішчам Цёткі. Як вядома, па рашэнню ЮНЕСКА некалькі гадоў назад стогадовы юбілей з дня нараджэння паэтэсы адзначаўся ўсім прагрэсіўным чалавецтвам.

В. Коўтун асэнсоўвае вобраз Цёткі з вышнімі сённяшняга дня, выкарыстоўвае добрыя вядомыя факты з жыцця паэтэсы. Але адначасова яна паказвае чытачу і «сваю» Цётку, і гэта не адыход ад жыццёвай і гістарычнай праўды, а наадварот — па-сапраўднаму мастацкае, высокапаэтычнае прачытанне няпростага характару. Жыццё Цёткі ў родных мясцінах, наведванне Вільні, Пецярбурга, Львова — усё гэта не толькі паасобныя перыяды з яркага і змястоўнага чалавечага жыцця, але і тыя этапы, якія фарміравалі Цётку — рэвалюцыянерку, Цётку-змагарку, Цётку-грамадзянку.

Постаць Алаізы Пашкевіч набывае на далейшым этапе нацыянальнай культуры яшчэ большую значнасць ад таго, што В. Коўтун умела выкарыстоўвае ўмоўныя гутаркі пясняркі з тымі, з кім, вядома, яна не магла сустракацца. Кастусь Каліноўскі, Паўлюк Вагрым — іх вобразы ў паэме не выпадковыя. Цётка — прадаўжальніца спраў і ідэй сваіх папярэднікаў.

Створаны В. Коўтун вобраз Цёткі не замыкаецца ў рамках яе жыцця, ён пачынае ўжо гучаць як сімвал змагання за Жыццё, Праўду, Свабоду.

В. Коўтун часта звяртаецца і да жанру балады. «Балада белай лілеі» — адзін з такіх твораў. Радкі яго палкія, публіцыстычныя. У іх — добра адчувальная сувязь

паміж тым, што было некалькі стагоддзяў назад і тым, што можа здарыцца на планеце, калі генералы-ман'які наспрабуюць распаліць пажар тэрмаядзернай вайны... Адначасова ў вершы — упэўненасць: сумленне пераможа, народ не здрадзіць ні сабе, ні сваёй будучыні. Увабленнем гэтага сумлення ў баладзе выступае Жанна Д'Арк:

**У цэнтры атамнага гета
Нясе агнём абліты сцяг
Лілея белая планеты,
Няскораная Жанна Д'Арк!**

Пэўнае месца ў творчасці В. Коўтун займаюць творы пра Вялікую Айчынную вайну, пра перажытае родным народам у гады ліхалецця. «Балада франтавога медалью», «На безыменнай вышыні», «Балада пра «Асенні сон», «Удава» — спіс гэты можна працягнуць.

Паэтэса многа расказвае і пра простых вясковых людзей, якія нямаюць перажылі, але не растралі душэўнай шчодрасці і дабрыві. Бабуля з «Балады палескай песні» — такі чалавек. Ненадакучліва і тактоўна паказвае В. Коўтун любоў сваёй лірычнай гераіні да песні, да ўсяго, што ёсць на бацькоўскай зямлі.

Жыццёвы калаўрот у творчасці В. Коўтун пракручваецца няспешна, але ў руху ягоным — няспынны бег часу, біццё сэрцаў людзей, якія жывуць па высокаму рахунку ўласнага сумлення, вымяраюць жыццё сваё жыццямі тых, хто ішоў па зямлі да іх. Памяць чалавечая — своеасаблівы герой гэтай кнігі. І невыпадкова, што адзін з раздзелаў зборніка названы «Маланка памяці».

У сэрцы лірычнай гераіні паэтэсы, гэтаксама, як і ў сэрцы самой В. Коўтун, пастаянна жывуць словы, якім наканавана вечнасць:

**Гісторыя...
Айчына...
Надзея, вера і любоў!**

Тры кнігі Валянціны Коўтун — тыя тры прыступкі, якія вядуць да самай важнай вышыні ў творчасці кожнага аўтара. Назва ёй — мастацкая дасканаласць. В. Коўтун узыходзіць на яе паступова, але ўпэўнена.

Алесь МАРЦІНОВІЧ.

НОВЫЯ ВЕРШЫ

Рыгор БАРАДУЛІН

Наведвайце бацькоў,
пакуль яны жывыя,
Пакуль дымяцца коміны —
нагрэіцеся ў бацькоў.

Калі адчай вякоў
гайнёй ваўкоў завые,
Не трэба анікому ён,
сум ля сляпых слупкоў.

Пішыце ім часцей,
спакоем ахінайце,
Як ахіналі некалі
яны ўсе вашы сны.

Без бацькавых надзей,
без ціхай ласкі маці
Куды б ані заехалі,
вы будзеце адны.

Вы малады ўсе,
пакуль бацькі старыя
Жывуць няўмольным клопатам,
каб вам лягчэй было.

А на глухой страсе,
якую вецер крые,
Бацяў забытым клёкатам
нясе ў гняздо цяпло.

Бацькі глядзяць на свет
шпакоўнямі пустымі,
Адкуль у вырай вымкнулі
вясёлыя шпачкі.

А крылаў лёткі след
трывогай жалю стыне,
І выбягаюць дымкія
сцяжынкі нацянькі.

Спяшайцеся паспець
душою разгавецца,
Пакуль, спагады просячы,
на выстылым галлі

Трымціць лісток ледзь-ледзь
бяссонніцай на вейцы,
Пакуль завеі ў роспачы
шляхоў не замялі.

Алег БЕМБЕЛЬ

Нібыта ласку матчыну,
Ручнік вякоў разгарні
І перадай, як спадчыну,
Рэліквію дабрыві...

Розум — гэтага мала.
Веды — яшчэ не святло.
Хачу, каб ты адчувала
Сэрцам — Дабро і Зло.

«Не судзіце...» Гэтай парадзе
нам

Адгукца сіл нестася.
А чужыя ж заганы дадзены,
Каб выпальваць імі свае.

Па-за зямнымі багаццямі,
за ўзнагародай і карай
шэпчуцца рыфмы з паняццямі
там, дзе адвольныя мары.

Алесь КАСКО

Ніколі сябрам не позна
пастукацца ў ціхі дом.
Увойдуца — яго напоўняць
і ветрам, і палыном.

Прасторай тады павее,
дарогай тады дыхне.
«Збірайся, запалавееш», —
не ў жарт папракнуць мяне.

Падзелімся ўсім пароўну.
Не звонка ў кішэнях! Што ж,
мы срэбраным злёпкам поўні
аплацім і золь, і дождж.

Хай ныюць у стоме ногі,
пружыніць да болю мозг.
Сябе запытаю строга:
што ты для Радзімы змог!..

Буслоў не ведаю бяздомных,
яны вяртаюцца дамоў,
да родных, да сваіх
гняздоўяў,
да хмельных траў і туманоў.

Як неад'емнае: над грушай
птах белы крылы распасцёр...
Яго святлом
світае ў душах
любві святое пацудцё.

З нас не адзін спазнае плату
за скарб,
які пад крыллем лёг.
Не аднаму яшчэ заплакаць,
упаўшы на чужы мурог.

А неба роднае падыме
ў каторы раз, як тых буслоў,
што з вечнай вернасцю
Радзіме
ляцяць да траў і туманоў.

сельскага селяніна Міхала, сапраўды паэта. «Хадзіў на спляў на віціны».

Непаўторныя краявіды Берэзіна таксама знайшлі адлюстраванне ў паэме Якуба Коласа «Новая зямля».

**Дубы дзе дружнай чарадою
Стаяць, як вежы, над вадою
Даўнейшых спраў**

вартаўнікамі ззяюць грозна жараламі.

Замалёўку Берэзіна сустрачаем і ў Коласавым апавяданні «Старыя дубы»: «Цэлы гай старавецкіх дубоў раскніўся на беразе Нёмана. Такіх дубоў пер рэдка дзе ўбачыш. Іх не чапала рука людская, толькі доўгія часы палажылі свой след — пячаць глыбокай старасці. І многа ўсякіх змен часу бачылі гэтыя нямыя сведкі прошласці». Надзвычай пластычныя ў Коласавых творах замалёўкі роднага Нёмана.

Вось адна з іх, узятая з трынаццаці «На ростанях», дзе згадана мястэчка Панямонь (Новы Свержань): «Калі падніцца на вапелную гару, а на тат тут жа, крыху на захад ад мястэчка, і зірнуць у бок Нёмана, то перад вамі разгорнецца ўвава будзе чыгунка, мост над ракою. А як прыгожа выглядае адгэтуль Нёман! Як выцягнуты срэбнае вужышча з дзе-

сяткамі, сотнямі, тысячамі прыгожа акругленых каленартоў, павіваецца, бы пасмейваецца на сонцы, стары наравісты Нёман у высокіх берагах, атуленых лозамі і пахучымі травамі-зеллем, далінамі-лугамі, палямі-ўзгоркамі з залатымі або беласнежнымі схіламі пясчоў...»

Апавяданне «Нёманаў дар» захапляе адухоўленасцю малюнкаў прыроды: «Страшэнны штукар і свавольнік гэты Нёман. Кожны год удзярэ ён якую-небудзь штуку: то выкаціць на чый-небудзь шнур стары, мокшы вякамі ў вадзе, труп дрэва, то выхваціць цэлую луку ў адных і прыточыць другім або падрэжа грунт, на якім доўгімі вякамі стаяў асілак дуб у самай добрай згодзе з суседам Нёманам. Не знае стрымання ён, не ведае, куды дзець свае магутныя сілы. Але ніхто не жаліўся на яго свавольства. А ў нашым сляе яго надта любілі, бо ён для сяла быў, як родны бацька: і карміў, і паіў, і на сваіх плячах кожнага вынасіў, і кожнага за лета разоў тры ў Коўна і Гродна вазіў ды яшчэ і на дарогу даваў грошы. Праўда, язда па Нёмане на плятах не зусім лёгкая рэч. Ды што лёгка даецца на свеце простама чалавеку? Нёман быў нервам ся-

ла, які будзіў яго жыццё і прымушаў чутка прыслухоўвацца да таго, што робіцца вакол. І ўсе важнейшыя справы былі так ці іначай звязаны з Нёманам. Тут, на беразе, што так блізка падыходзіў да сяла, збіраліся сяляне і радзілі свае рады».

У многіх сваіх творах Якуб Колас апаэтызаваў характава роднага кута, красу лясоў, Нёмана, лугавінаў. «Мне было прыемна апісваць мясціны над Нёманам, я адчуваў усе іх на дотык, — зазначаў Якуб Колас. — Так жа было. За кожнае дрэўца я там браўся рукою, усе лужкі і баравінкі выбегаў».

Герой Коласавай трылогіі «На ростанях» лічыць прыроду за найцікавейшую кнігу, якая разгорнута перад вачыма кожнага з нас. «Чытаць гэту кнігу, умець адгадаць яе мнагалучныя напісы — хіба ж гэта не ёсць шчасце?» Пра чалавека і прыроду, як пра «дзе часціны, з якіх складаецца жыццё і яго глыбокі сэнс і характава», гаворыцца ў вершы «Замест прадмовы», што пачынае Коласавы «Казкі жыцця».

**Не ў адной толькі нашай душы
Зерне ёсць харастава —
Аб ім казку складае ў цішы
Колас нівы, трава.
Не ў адным толькі сэрцы
людзей**

**Іскра праўды гарыць —
Аб ёй песню пая салавей,
Аб ёй рэчка журчыць.**

У родным куце шлях да Якуба Коласа не злучае ўсе дарогі ў адну. Коласава паэзія жыве як у этнаграфічных музейных экспанатах, так і ў крыжаставерх хвоях, клёкаце буслоў, магутнай, хоць і парадзелаі, раці дубоў, срэбралітнім улонні Нёмана, белай намітцы снягоў. Кожны знойдзе тут сваю пуцявінку да паэзіі, прыгажосці, добра і святла. Коласава паэзія жыве і ў геаграфічных назвах роднага кута, пазначаныя яны ці не пазначаны на карце.

Мемарыяльныя сядзібы ў Акінчыцах, Ластку, Альбуці і Смольні разам з абсягамі Наднямонна ад вёскі Сверынава да Стоўбцаў так і хочацца называць гісторыка-літаратурным і прыродным музеем-запаведнікам Якуба Коласа. Ягонае ядро складаюць як пералічаныя сядзібы, так і тыя, што да нашых дзён не захаваліся: Мікалаеўская лясная камора, карчма ў Мікалаеўшчыне, Стаўпецкая лясная камора ў Цёмных Лядах.

Якуб Колас падараваў Стаўбецкай вёсцы векавечнае, неўміручае жыццё ў родным слове. **Генадзь ТУМАС.**

НА ЗДЫМКУ: «Дарога ў Прыстаньку» — малюнак М. КУПАВЫ.

нашы славытыя землякі

ПАЭТ З ВЁСКИ МАЛОЕ ГОЛЬЦАВА

Сын патомнага селяніна Андрэя Казлоўскага з вёскі Малое Гольцава, што на Віцебшчыне, ён з дзяцінства зразумёў старую ісціну: цяжэй за ўсё ісці па зямлі тады, калі ідзеш за плугам...

Пазней ён узяў сабе літаратурнае імя Батрак. Псеўданімам гэтым нібыта растлумачыў нам свой шлях у рэвалюцыю.

Няпроста было сельскаму хлопцу, што называецца, выйсці ў людзі. Адночы шчасце ўсё-такі ўсміхнулася яму — у 1908 годзе ён паступіў на трэці курс Аршанскага вучылішча. Але неўзабаве быў выключаны. Здарылася гэта пасля таго, як Іван намалюваў карыкатуру на аднаго з выкладчыкаў.

Батрак вярнуўся ў родную вёску. Працаваў. Увесь вольны час аддаваў самаадукацыі. Перадавая руская літаратура абудзіла ў юнаку рамантыку подзвігу, умацавала яго імкненне ўступіць у бой за лепшую долю.

Восенню 1911 года Іван Батрак паехаў у Пецярбург. Спознаў усе жахі беспрацоўя. Нарэшце, уладкаваўся чорнарабочым чыгуначных майстэрняў і там сустрэўся з людзьмі, якія верылі ў рэвалюцыю і рабілі ўсё для таго, каб наблізіць яе.

Яшчэ ў дзяцінстве ў Івана зарадзілася мара: пісаць вершы. Доўгі час не зусім было ясна, аб чым і як пісаць. Але тут, у Пецярбурзе, у пытанне гэта, як гаворыцца, была ўнесена яснасць. Вялікі ўплыў на Івана Батрака аказала газета «Правда».

1 студзеня 1913 года ў пралетарскай газеце з'явіўся яго першы верш «Новы год». У ім — і прадчуванне рэвалюцыі, і заклік да дзеяння. У тым жа годзе апублікавана байка Івана Батрака «Селянін і камар».

У гэтыя трывожныя дні літаратурная работа яшчэ не была для Івана Батрака асноўнай. У 1914 годзе ён уступіў у партыю бальшавікоў і ўсё свае сілы аддаваў справе рэвалюцыйнай агітацыі піцерскіх рабочых.

У гады першай сусветнай вайны Іван Батрак удзельнічаў у арганізацыі падпольнай друкарні, пісаў і выдаваў антываенныя лістоўкі, удзельнічаў у выпуску нелегальнай газеты «Пролетарский голас», быў выбраны старшынёй нелегальнага райкома партыі, членам Петраградскага камітэта РСДРП.

У красавіку 1915 — арышт. Паўтара года ў адзіночнай камеры Шлісельбургскай крэпасці. Вызвалены ў лютым 1917 года.

Іван Батрак выбіраўся членам Першагарадскага райкома партыі, дэпутатам Петраўскага, удзельнічаў у VII (красавіцкай) Усерасійскай партканферэнцыі, на якой упершыню слухаў У. І. Леніна.

Кастрычніцкую рэвалюцыю паэт сустрэў у Оршы. Тут ён займаў адказныя пасады члена рэўкома, старшыні павятовага камітэта партыі. У створанай ім газеце «Набат» друкуюцца яго артыкулы, вершы, байкі. Павятовая партканфе-

рэнцыя выбірае Івана Андрэвіча дэлегатам IX з'езда РКП(б).

З 1921 года Іван Батрак жыў у Маскве. Паспяхова заканчвае Маскоўскі ўніверсітэт. У газеце «Беднота», у часопісах «Земля Советская», «Комсомолия», «Пролетарский авангард» і іншых рэгулярна друкуюцца яго вершы і байкі. Імя паэта становіцца шырока вядомым у краіне.

У 1926 годзе, калі Іван Батрак працаваў у «Правде», выйшла ў свет яго першая кніжка баек «Абручы і клёпкі».

Ад тэматыкі бытавой і сацыялістычнага будаўніцтва Іван Батрак смела пераходзіць да праблем класевых і міжнародных адносін. У кнігах «Саха і трактар», «Байкі» ён выкрывае драпежніцкую палітыку імперыялізму, каланіялісцкія і антыкамуністычныя імкненні буржуазіі.

З кожным годам расла папулярнасць байкапісца. Крытыка адзначала, што «Батрак ва ўсіх сваіх байках перш за ўсё бальшавік», што «рабочы і калгасны чытач добра ведае і чытае Батрака», што «разам з Д. Бедным ён адрадыў забыты жанр байкі».

У трыццатыя гады паэт выпусціў зборнікі «Павукі і мухі», «Фабрычная труба», «Байкі», «Па слядах жыцця» і дзве кнігі прозы.

Іван Батрак займаў віднае месца ў літаратурным жыцці краіны — быў сакратаром Цэнтральнага савета Усесаюзнага таварыства сялянскіх пісь-

меннікаў, рэдактарам часопіса «Комбайн», членам рэдкалегіі часопіса «Земля Советская», членам Цэнтральнага савета літаратурнага таварыства пісьменнікаў Чырвонай Арміі і Флоту, у якое ўваходзілі М. Горкі, Д. Бедны, Э. Багрыцкі, А. Серафімовіч, А. Фадзеў. Сувязі з бальшавікамі-ленінцамі В. Карпінскім, А. Луначарскім дапамаглі яму правільна арыентавацца ў бурным літаратурным руху тых гадоў. Іван Батрак часта выступаў з дакладамі на пленумах, канферэнцыях, сходах пісьменнікаў, у якіх адстойваў партыйнасць і народнасць савецкай літаратуры. Ён шукаў новыя шляхі развіцця жанру байкі, новыя вобразы і сімвалы, якія адпавядаюць духу савецкага часу. «Нават у развітым сацыялістычным грамадстве, — пісаў ён, — будучь перадавы і адсталы. Байка, як сатырычны жанр, можа быць зброяй у руках перадавых элементаў супраць усяго адсталлага, заскарузлага, тупога, несправядлівага».

Іван Батрак нястомна змагаўся супраць усяго, што перашкаджала ўмацаванню краіны. Саветаў, выхаванню новага чалавека. Жыццё яго абарвалася ў 1943 годзе. Але і сёння імя паэта не забыта. Імя вернага байца партыі, песняра дружбы савецкіх народаў, палымянага прапагандыста новага. Імя чалавека, які не шукаў у жыцці лёгкай дарогі.

Э. КАРНІЛОВІЧ,
кандыдат гістарычных навук.

ЖЫВЕ У ЛЕСЕ КАЗКА

У славутага беларускага пісьменніка Якуба Коласа ёсць апавяданне, дзе расказваецца пра хлопчыка, які пайшоў у лес і сустрэўся з ваўком. А калі хлопчык праз некаторы час прыйшоў у лес, то быў на тым жа самым месцы. Хутка высветлілася, чаму якага страшнага зверу тут не было. Проста дрэва малася, і застаўся пень падобны да ваўка. З таго-мі дзівосамі прыроды самі сустрэкаліся не раз. Добра ў Беларусі, напрыклад, ведаюць сасну і дуб, непадалёку ад Нясвіжа, што перапляліся, быццам сустрэліся дзве родныя сестры пасля разлукі. Ці не Лагойшчыне, ля вёскі Дзяніскі, доўга стаяла сухое дрэва, парослае мохам, вельмі падобнае да казанка нага лесавіка.

Такія і іншыя чуды прыроды асабліва любяць аматары «ціхага палявання». Сёння мы прапануем нашым чытачам два «трафікі» А. ГЛІНСКАГА, якія ён называў: «Асінае гняздо» і «Разгірака».

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97,
33-02-80; 33-03-15, 33-16-56;
33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі
Зак. 1438

Радыеклуб пры мінскім домкіраўніцтве № 29 карыстаецца вялікай папулярнасцю сярод дзяцей. Тут яны займаюцца канструяваннем, працуюць на калектыўнай радыёстанцыі, наведваюць секцыі радыёмнагабор'я і «палявання на ліс». Юныя радыёаматары паспяхова выступаюць ва ўсіх спаборніцтвах. У мінулым годзе клуб заняў першае месца ў горадзе.

НА ЗДЫМКАХ: заняткі на калектыўнай радыёстанцыі; васьмікласніцы мінскай СШ № 70 Ірына КАЦЬКО і Алена АСТАП-КОВІЧ займаюцца ў секцыі «паляванне на ліс».

ВІНАГРАД... У ДОБРУШЫ

Дом № 45 па вуліцы Валадарскага ў Добрушы ведаюць многія. Увесь у пышнай зеляніне, ён міжволі прыцягвае ўвагу. Галоўнае, што кідаецца ў вочы, выклікае здзіўленне — гэта вінаградная лаза, буйныя гронкі вінаграду, ззяючыя пад сонцам.

— Вінаград?.. У Добрушы? — недаверліва прыглядаюцца праходзячы і спяшаюцца да веснічак. Адкрыўшы іх, быццам трапляеш у экзатычны, казачны куток.

Аляксандр Цыркуноў сустракае ветліва. Нягледзячы на сталы ўзрост (Аляксандру Васільевічу нядаўна споўнілася 70), выглядае не па гадах молада. Гасцям гаспадар заўсёды рады. Прыходзяць да яго мясцовыя жыхары. Прыязджаюць людзі з розных куткоў Гомельшчыны, Браншчыны, Чарнігаўшчыны. Многія вязуць з сабой дадому чаранкі вінаграднай лазы, вырошчваннем якой займаецца вінаградар з Добрушы.

Адпачываючы нежк па поўдні, зацікавіўся вінаграднай лазой. Шмат сустракаўся з вінаградарамі, дапытваўся пра іх «сакрэты». Нарэшце вырашыў паспрабаваць пча-сця.

Упершыню ў Добрушы Аляксандр Васільевіч прывёз з поўдня чаранкі. На здзіўленне, яны прыняліся добра. А праз тры гады карпатлівай працы быў зняты першы ўраджай. Шчодро адорвае Цыркуноў сонечнымі гронкамі суседзяў, сяброў, знаёмых.

— Ягада, як бацьчыце, буйная, — гаворыць вінаградар-аматар. — Пакаштуйце...

Пакаштавалі і пераканаліся: добрушскі вінаград нічым не горшы за паўднёвы.

Прысядзібны ўчастак у Цыркунова невялікі. Трэць яго займае вінаграднік.

— Гэта «Ізабела», — паказвае Аляксандр Васільевіч. — Хачу правесці ў сябе і іншыя паўднёвыя сарты. Прыедуць на наступны год унукі і ўнучкі з Гомеля, іх у мяне пяцёра, разам будзем саджаць лазу. Малодны, Паўлік, так і наказаў: «Без мяне, дзед, рабіць нічога не пачынай».

В. ЖУКАУ.

Гумар

На аўкцыёне, калі дайшла чарга да распродажу карцін, пакупнік пытае ў былога гаспадара рэчэй:

— З якіх часоў гэтыя шэдэўры мастацтва ў вас, містэр Брэйк?

— З тых, калі я нічэ не быў банкрутам, — адказаў той.

У камеру чыкагскай турмы наглядчык прывёў новага зняволеннага.

— За што трапіў сюды? — запыталіся ў яго тыя, хто ўжо быў у камеры.

— З-за праклятай разгубленасці, — адказаў новенькі. — Планаваў украсці нявесту, а забраў яе пасаг.

Чарлз вярнуўся дамоў і замест лянча знайшоў на стале запіску ад жонкі: «Пайшла ў секту нудыстаў».

Муж пайшоў туды і, убачыўшы сярод голых людзей сваю

жонку, пачаў яе сараміць.

У адказ пачуў:

— А што рабіць: з-за дрэнных тваіх заробкаў і інфляцыі ў краіне мы не можам купіць мне новага адзення.

Прыбывае Роні да сябра і ўсхвалявана гаворыць:

— Можна, ты выручыш? Калі да вечара не здабуду тысячу долараў, буду вымушаны застрэліцца.

— Я дапамог бы табе з вя-

лікай радасцю, ды вось, на жаль, у мяне няма кольта, — адказаў той.

— Уяві толькі, Джэні, якія ў мяне бацькі. Учора дала ім тэлеграму з просьбай прыслаць пяцьсот долараў і напярэдзіла, што інакш мне давядзецца ісці на вуліцу. І ведаеш, што яны адказалі?

— Што?

— Каб я там, на вуліцы, асцерагалася машын.